

Prof. Dr. U. Eigler
Seminar HS 17
Lucan, *Pharsalia*
1. Sitzung 18.09.17

Text 1: Stat. *silv.* 2, 7, 19–23. 64–80 (ed. Courtney, Oxford 1990 (OCT))

Lucanum canimus, fauete linguis;
uestra est ista dies, fauete, Musae, 20
dum qui uos geminas tulit per artes,
et uinctae pede uocis et solutae,
Romani colitur chori sacerdos.

[...]

mox coepta generosior iuuenta
albos ossibus Italis Philippos 65
et Pharsalica bella detonabis,
quo fulmen ducis inter arma diui
* * * * *

libertate grauem pia Catonem
et gratum popularitate Magnum.
tu Pelusiaci scelus Canopi 70

deflebis pius et Pharo cruenta
Pompeio dabis altius sepulchrum.
haec primo iuuenis canes sub aeuo
ante annos Culicis Maroniani.
cedet Musa rudis ferocis Enni 75

et docti furor arduus Lucreti
et qui per freta duxit Argonautas
et qui corpora prima transfigurat.
quid? maius loquar: ipsa te Latinis
Aeneis uenerabitur canentem. 80

Text 2: Epitaphium Lucani (Anthologia Latina 668) (ed. Riese, Leipzig 1870 (ND 1964))

668

B. II 229. M. 839
B. V 386.
Lucanus ed. Ho-
sius p. 338.

Epitaphium Lucani

Corduba me genuit, rapuit Nero, praelia dixi,
Quae gessere pares hinc socer, inde gener. —
Continuo numquam direxi carmina ductu,
Quae tractim serpent: plus mihi comma placet. —
‡ Fulminis in morem, quae sint miranda, citentur:
Haec vere sapiet dictio, quae feriet!

SVETONI VITA LVCANI

M. Annaeus Lucanus Cordubensis *** prima ingenii experimenta in Neronis laudibus dedit quinquenniali certamine. Dein *** civile bellum, quod a Pompeio et Caesare gestum est, recitavit *** ut praefatione
 5 quadam aetatem et initia sua cum Vergilio comparans ausus sit dicere: 'et quantum mihi restat ad culicem'. Hic initio adulescentiae, cum ob infestum matrimonium patrem suum ruri agere longissime cognovisset ***
 10 revocatus Athenis a Nerone cohortique amicorum aditus atque etiam quaestura honoratus non tamen permansit in gratia: si quidem aegre ferens, quod Nero se recitante subito ac nulla nisi refrigerandi sui causa indicto senatu recessisset, neque verbis adver-

Vitas priores repetivi ex editione Useneri (commenta Bernensia p. 3) et Reifferscheidii (Suetoni reliquiae p. 50 et 76). In Suetonii vita usi sunt codicibus MBGFS (= Sicilianus), quorum leviores discrepantias omitto. Vd. et Lejay praef. VIII Francken II p. 257.

VITA LVCANI POETAE B 1 Prima CPS M ANNEUS LUCANUS CORDUBENSIS PRIMA M MANNEUS lucanus cordubensis . prima B || 3 Dein] De P | lacunam statuit Usener | quod — est damnat G. Becker | a Baumgarten-Crusius cum codd. cum P. a Caesare Grot. || 4 Ante aut post recitavit hiatum esse perspexit Reifferscheid Qui tantae levitatis et tam immoderatae linguae fuit ut vulgo suppletur. Sub tantae l. et inmod. l. f. mg. codicis Berolinensis 35 | ut in vulgo || 6 ecquantum Luc. Mueller; numeros disponit et q. m. restat | Ad culicem Heitland, qui etiam et <adhuc> quantum; Postgate: et <iam> q.; sed vd. Vollmer ad Stat. silv. p. 11 adm. 1 || 7 in initio B | infaustum Burmann incestum Steinhart infestum matri animum Usener || 8 riri M, C₁ | longe B | hiatum notavit Ernesti || 11 quod Nero se add. Reifferscheid quod (nil aliud) Genthe eum se . . recessisse Lejay || 12 recitantes S recitante se Canterus quod se recitante is ego || 13 indicta edd. vett.

sus principem neque factis excitantibus post haec temperavit: adeo ut quondam in latrinis publicis clariore cum crepitu ventris emissi hemistichium Neronis magna consessorum fuga pronuntiarit: 'sub terris tonuisse
 5 putes'. Sed et famoso carmine cum ipsum, tum potentissimos amicorum gravissime proscidit. Ad extremum paene signifer Pisonianae coniurationis extitit, multus in gloria tyrannicidarum palam praedicanda ac plenus minarum, usque eo intemperans, ut Caesaris caput proximo cuique iactaret. Verum detecta coniuratione
 10 nequaquam parem animi constantiam praestitit. Facile enim confessus et ad humillimas devolutus preces matrem quoque innoxiam inter socios nominavit sperans impietatem sibi apud parricidam principem profuturam. Impetrato autem mortis arbitrio libero codi-
 15 cillos ad patrem corrigendis quibusdam versibus suis exaravit epulatusque largiter brachia ad secundas venas praebuit medico. Poemata eius etiam praelegi memini, confici ac veno proponi, non tantum operose et diligenter, sed inepte quoque. 20

1 ex(s)tantibus codd. corr. O. Jahn exacerbantibus Heins. vexantibus aut del. Steinhart | post hac P || 3 strepitu CS | cum deleto scr. emisso vulgo cfr. Dum Herm. XXXVII p. 487 em. del. Reifferscheid || 4 cum sessorum MBP cum cons. Fr. | pronuntiarit P || 5 potentissimum S || 6 gravidissime M, CS || 7 multus ex corr. B multis MBGFS || 8 praedicanda Grot. praedicanda (ex praed//entia M) codd. | plenis B₁ || 9 imperans C | post caput deesse aliquid voluit Genthe || 11 parem om. BS || 12 et ad BS ut ad MP ad C | humillas devotus P || 14 iam pietatem P || 15 impetratam C imperato P | morte mortis arb. M mortem mortis arb. C | libero (o ex i) M lib. arb. BS || 16 fratrem Osann | corrigendos BS de corrigendis Salmasius || 17 exaravit C exoravit MPB₁ exornavit b | brachia om. B₁ | secundas p || 18 etiam eius B || 19 conpingi Guietus comi Oud. conscribi Burm. | ac veno Usener veno ac Weber vero ac codd. | post vero excidisse exempla putat C. F. Heinrich poem. eius prael. m., etiam exempla confici veno ac proponi non Steinhart | proponi C proponi (pro ex pre P) venalia rell. pr. volumina Fr. | opere et S || 20 sed BC sed et MPS

VITA

M. ANNAEI LVCANI

ex Vaccae qui dicitur commentario sublata

M. Annaeus Lucanus patrem habuit M. Annaeum Melam ex provincia Baetica Hispaniae interioris Cordubensem equitem Romanum, inlustrem inter suos, notum Romae et propter Senecam fratrem, clarum per omnes virtutes virum, et propter studium vitae quietioris, quod sequens magis a turba recedebat, minus latebat. Matrem habuit et regionis eiusdem et urbis Aciliam nomine, Acilii Lucani filiam, oratoris operae apud proconsules frequentis et apud clarissimos viros non nullius ingenii: adeo non improbandus, ut in scriptis aliquibus hodieque perduret eius memoria, cuius cognomen huic [poetae] inditum apparet. Natus est III Nonas Novembris C. Caesare Germanico II L. Apronio Caesiano coss. Sed in patria sua non valuit educari, fatorum credo decretis, ut id ingenium, quod orbem fama sui inpleturum cresceret, et in domina mundi aleretur urbe. Octavum enim mensem agens

Codd.: C initio mutilus E (= cod. Parisinus B. N. 9346 s. XI) Q (M. Reiff. = Monacensis D 4 d sive 4610 olim Benedictoburanus saec. XI/XII) W (= Wallersteinensis in bibl. principis Ottingensis prope Nordlingam saec. XII/XIII).

2 menelam Q | ulterioris Fr. | 3 Romanum om. EQ r. W | illustrem virum Q | 6 at minus Weber | 7 regionis editio 1477 religionis EQW | nom. acil. E | 9 praeclarissimos E | 10 inp. fuit Reifferscheid | 11 duret EW | mem. eius E | 12 poetae del. vulgo | 13 g. EW | augusto germ. E germanio. n. Q | Apronio Weber primo codd. | 14 consule Q | sed et in EW | 16 et om. Q | 17 enim om. E autem Q

patum vindicante interdictum est ei poetica, interdictum est etiam causarum actionibus. Hoc factum Caesaris iuvenili aestimans animi calore speransque ultionem a coniuratis in caedem Neronis socius adsumptus est, sed parum fauste. Deceptus est enim a Pisone et consularibus aliisque praetura perfunctis inlustribus viris: dum vindictam expetit, in mortem inruit. Nam sua sponte coactus vita excedere venas sibi praecidit peritque pridie Kal. Maias Attico Vestino et Nerva Siliano coss. XXVI aetatis annum agens, non sine iactura utilitatis cum patriae, quae tantam immature amisit indolem, tum studiorum quoque. Reliqui enim VII belli civilis libri locum calumniantibus tamquam mendosi non darent, qui tametsi sub vero crimine non egent patrocinio: in isdem dici, quod in Ovidii libris praescribitur, potest: 'emendaturus, si licuisset, erat'. Extant eius conplures et alii, ut Iliacon, Saturnalia, Catachthonion, Silvarum X, tragoedia Medea imperfecta, salticae fabulae XIV et epigrammata, prosa oratione in Octavium Sagittam et pro eo, de incendio urbis, epistolarum ex Campania, non fastidiendi quidem omnes, tales tamen, ut belli civilis videantur accessio.

1 vindicantem WE (vend.) | interdictum (ict inter lin.) C interdum W | poeticae Q | 2 actio E | 3 iuvenilia estimans W iuvenialia aestimans C -nilis estuans E | 5 est alt. om. vulgo Detectus etenim cum P. Usener | 6 consulibus E | 8 praec. venas suas et perit E | 10 sillano Q silano CEW | XXVI Hanke XXVII CEW XXVIII Q | et aetatis W | 11 patriae Omnibonus patria codd. | tantum W, | 12 indolentum C st. tum E | enim om. E | 13 belli C illi EQW | 14 sq. darent h(ic) d(eest) patrocinio Q | tametsi vulgo tamen etiamsi C tam etiam EW | 15 in—praescr. om. E hisdem CW | quod nonvidi W | 16 proscibitur W perscribitur Q | potest Omnibonus post codd. | 17 utilia Saturnalia W | 18 KATAXΘONION Q cataxcomon C catasconion W K. E | 19 et delet Reifferscheid | epigrammata (vel hippasmata) Weber appamata Q ippamata CEW hypomnemata Gyraldus acroamata Ellis ἀράματα Gundermann (Mus. Rhen. LIX p. 148) Ἀράματα Hertz et alia poemata (vel poematia) A. Cartault | 20 octavum Q | eo, de Omnibonus eodem codd. | 22 civilis belli W₁ | civili Q

Romam translatus est. Ac ne dispar eventus in eo narraretur eius, qui in Hesiodo refertur, cum opinio tunc non dissimilis maneret, cunas infantis, quibus ferebatur, apes circumvolantur osque insedere conplures aut dulcem iam tum spiritum eius haurientes aut facundum et qualem nunc aestimamus, futurum significantes. A praeceptoribus tunc eminentissimis est eruditus eosque intra breve temporis spatium ingenio adaequavit, una vero studentes superavit profectibus. Declamavit et graece et latine cum magna admiratione audientium. Ob quod puerili mutato in senatorium cultum et in notitiam Caesaris Neronis facile pervenit et honore vixdum aetati debito dignus indicatus est. Gessit autem quaesturam, in qua cum collegis more tunc usitato munus gladiatorium edidit secundo populi favore; sacerdotium etiam accepit auguratus. Equidem haec tempora habuit secunda. Quae secuntur autem, mutata invidia et odio Neronis ipsi exitium, domesticis luctum miserabilem adtulerunt. Cum inter amicos enim Caesaris tam conspicuus fieret profectus eius in poetica, frequenter offendeat; quippe et certamine pentaeterico acto in Pompei theatro laudibus recitatis in Neronem fuerat coronatus et ex tempore Orpheae scriptum in experimentum adversum conplures ediderat poetas et tres libros, quales videmus. Quare inimicum sibi fecit imperatorem. Quo ambitiosa vanitate, non hominum tantum, sed et artium sibi princi-

1 in eo om. Q | 3 hunc Reifferscheid eum Barth | 5 inhaurientes EW | 6 facundum Bipontina faecundum W secundum Q | nunc om. E | 7 A add. Bipontina | 9 stupentes E | 10 et prius om. Q | 11 virili Barth | 12 calceum Cichorius | 13 est indicatus EQ | 15 secundo] incipit C | 18 et dom. E | 19 luctu (tu postea add.) C | miserabile C | Cum om. CEW | 20 quam E | eius add. Reifferscheid profectibus vel profectus Weber | 21 offendeat Weber offendeatur C ostendebatur EQW Nero offendeatur Reifferscheid; an efferebatur (sc. laudibus)? | 22 pentaeterico C pentaeterico EQW, pentaerico W₁ | 23 conversatus E₁ | ex eo E | 24 adversum Weber ac verum (vero E) codd. | cum plures W | 25 tres] ceteros Weber | 26 fecerat CEW | quo om. E | unitate EW imitante (it a m. 2) C

VITA
CODICIS VOSSIANI II

Lucanus iste hispanus genere, cordubensis fuit regione, dignitate vero et eruditione romanus. Qui primo apud imperatorem neronem maximum potuit, adeo ut etiam de componendis versibus nonnumquam inter se contenderent. Sed postea accusatus est, quod 5 consensisset factae coniurationi contra imperatorem, cumque non inveniretur in eo talis constantia, qualis putabatur — nam et cito obiectum sibi crimen prodidit et matrem, quae innocens erat, accusavit, quod particeps 10 conspirationis fuisset —, morti adiudicatus est data sibi obtione mortis, ut, qua vellet, morte periret. Qui largiter epulatus iussit sibi archiatrum accessiri et incisis omnibus venis corporis periit. Vnde morte praeoccupatus quaedam, quae inchoaverat, imperfecta reliquit. Nam mortem Pompeii atque Catonis descrip- 15 sit. Libellos etiam suos inemendatos avunculo suo Senecae, ut eos emendaret, tradidit. Sciendum, quia primo iste liber a Lucano non ita est inchoatus, sed taliter: 'Quis furor, o cives, quae tanta licentia ferri'. Seneca autem, qui fuit avunculus eius, quia ex abrupto 20 inchoabat, hos VII versus addidit: 'Bella per emathios' usque 'et pila minantia pilis'.

Vitam, quae in libri U membrana agglutinata legitur, dedi ex apographo Steinharti et editionibus C. Fr. Weberi vit. Luc. III p. 2 ac C. M. Franckeni Mnemos. XVI p. 394.

8 obiecto U₁ || 12 archiatrum U || 20 abrupto U || 21 VII in ras. U